

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดแพร่ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์และขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรในจังหวัดแพร่ (2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรของรัฐบาลจากผู้ประกันตนในจังหวัดแพร่ (3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดแพร่ ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถามที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 440 ชุด และข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลปฐมภูมิจากประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการเข้าร่วม จำนวน 400 ราย กลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงสีข้าว จำนวน 20 ราย และกลุ่มที่ 3 สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน 20 ราย ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษากำหนดรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดแพร่ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์การศึกษาทั้ง 3 ข้อ ได้ดังนี้

5.1.1 เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์และขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรในจังหวัดแพร่

จากการศึกษาโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรในจังหวัดแพร่ มีหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนของเกษตรกรจังหวัดแพร่ ดังนี้

การเตรียมการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์โครงการประกันรายได้แก่เกษตรกรในจังหวัดแพร่ การจัดทำแผนปฏิบัติงานในการรับขึ้นทะเบียนและการประชาสัมพันธ์การชี้แจงรายละเอียดของโครงการประกันรายได้แก่เกษตรกรในจังหวัดแพร่ให้แก่เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สถานที่รับขึ้นทะเบียน ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอทุกอำเภอในจังหวัดแพร่ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และสถานที่ที่สำนักงานเกษตรอำเภอนัดหมาย

เกษตรกรผู้มีสิทธิ์ขอขึ้นทะเบียน ต้องมีสัญชาติไทยเท่านั้นและต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว ปลูกข้าว ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2552 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2553 เป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของผลผลิตที่จะเก็บเกี่ยว ต้องขึ้นทะเบียน ทพศ.1 ด้วยตนเอง และให้แจ้งพื้นที่ปลูกข้าวทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด ในกรณีใน 1 หลังคาเรือน อยู่ด้วยกันมากกว่า 1 ครัวเรือน และมีการแบ่งแยกพื้นที่ปลูก จะต้องมีการแจ้งข้อมูลในแบบ ทบค.01 มาก่อนแล้ว

จากการศึกษาโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรในจังหวัดแพร่ มีขั้นตอนการเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรจังหวัดแพร่ ดังนี้

- การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
- การประชาคม
- การติดต่อทำสัญญาประกันราคากับ ธ.ก.ส.

ขั้นตอนการใช้สิทธิ์ประกันรายได้ของเกษตรกรจังหวัดแพร่

ขั้นตอนที่ 1 : การขึ้นทะเบียนเกษตรกร จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ใช้ในการทะเบียนเกษตรกร ได้แก่ ทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน ทะเบียนเกษตรกร (ทบค.01 หรือ ทบค.02)และเอกสารการใช้ที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน(นส. 3 ก) กรรมสิทธิ์ที่ดินอื่นๆ หนังสือสัญญาเช่าที่ดินทำกิน กรณีไม่มีเอกสารให้ใช้เอกสารรับรองโดยให้มีเกษตรกรแปลงข้างเคียง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รับรองว่ามีการปลูกจริง

ขั้นตอนที่ 2 : ประชาคมรับรองการผลิต ผู้เข้าร่วมประชาคม คือ คณะกรรมการระดับตำบล เกษตรกรเจ้าของแปลงปลูก และผู้นำชุมชนอื่น ประเด็นในการทำประชาคม คือ เพื่อรับรองความเป็นเกษตรกรในฤดูกาลผลิต ปี 2552/53 และรับรองชนิดพืชและขนาดพื้นที่ปลูก รวมทั้งเอกสารในการทำประชาคม

ขั้นตอนที่ 3 : ออกหนังสือรับรองให้เกษตรกร (ทพศ. 1)ในจังหวัดแพร่ โดยการติดประกาศผลการตรวจสอบในแบบประกาศผลการรับรองการขึ้นทะเบียนการปลูกข้าวปี 2552/53 และคณะกรรมการตรวจสอบระดับตำบลจะต้องลงลายมือชื่อในใบประกาศทุกหน้า ผู้ที่มีอำนาจลงนามในใบรับรอง ได้แก่ เกษตรอำเภอ ในกรณีเกษตรกรอำเภอไม่อยู่ให้ผู้ปฏิบัติราชการแทนเกษตรอำเภอลงนาม

5.1.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรของรัฐบาลจากผู้ประกันตนในจังหวัดแพร่

จากผลการศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรต่อการประกันรายได้ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดแพร่จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 5,001-10,000 บาทและมีแหล่งรายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่มาจากอาชีพทำนารวมกับอาชีพอื่นๆ เช่น ทำไร่ ทำสวน รับจ้าง

สภาพการปลูกข้าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวมานานมากกว่า 16 ปี มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณไม่เกิน 10 ไร่ รายได้จากการเพาะปลูกข้าวต่อปีการผลิต ส่วนใหญ่มีรายได้ประมาณไม่เกิน 30,000 บาท การเพาะปลูกข้าวของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่มักได้กำไรเพียงพอสำหรับการใช้จ่ายแต่ไม่เหลือเก็บออม โดยทั่วไปกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรได้ทำการขายข้าวผ่านทางโรงสี หากปีใดราคาข้าวตกต่ำไม่เป็นที่พอใจเกษตรกรจะเก็บข้าวไว้รอราคา ส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินฐานะเป็นเจ้าของ การขึ้นทะเบียนผู้ประกันตนส่วนใหญ่มีเจ้าของที่ดินเป็นผู้ขึ้นทะเบียนและเอกสารที่ใช้ขึ้นทะเบียนผู้ประกันตน นอกเหนือจากทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน สมุดบัญชี ทรกส. กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรได้ใช้โฉนดที่ดินในการขึ้นทะเบียนผู้ประกันตน

ทัศนคติต่อการประกันรายได้ของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในจังหวัดแพร่ จากผลการศึกษาพบว่า เห็นด้วยกับการประกันรายได้เกษตรกร สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการประกันรายได้เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่ามีคามไม่ยุ่งยาก ในชุมชนหรือหมู่บ้านที่กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรอาศัยอยู่ได้มีหน่วยงานรัฐเข้ามาประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้เกษตรกร ส่วนใหญ่ได้รับการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางผู้นำชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้านและได้แสดงความคิดเห็นว่ารัฐบาลควรปรับปรุงแก้ไขเงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการในการลดจำนวนการอบรมให้มีน้อยลงและพิจารณาการให้เงินประกันให้รวดเร็วขึ้น สำหรับการกำหนดราคารับประกันเห็นว่าราคารับประกันมีราคาต่ำเกินไป สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรออกมาเรียกร้องให้มีการประกันรายได้เกษตรกรเกิดจากสาเหตุต้นทุนของปัจจัยการผลิตสูงขึ้น สำหรับด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการประกันรายได้เกษตรกร กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรเห็นว่าต้องการผลักดันให้ผู้ค้าข้าวรับซื้อข้าวในราคาที่สูงขึ้น

5.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดแพร่

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรคิดว่าปัญหาที่ได้รับจากการประกันรายได้มากที่สุด คือ รัฐต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการแก้ไขปัญหา รองลงมา คือ ปัญหาเกี่ยวกับการบริการของเจ้าหน้าที่ ธกส. ปัญหางบประมาณของรัฐไม่เพียงพอ ปัญหาขั้นตอนการดำเนินการยุ่งยาก และปัญหาการทุจริตในขั้นตอนการประกันราคาข้าว

ด้านผลกระทบจากการประกันรายได้เกษตรกร กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรเห็นว่าผลกระทบจากการประกันรายได้เกษตรกรมากที่สุด คือ ทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการประกันรายได้เกษตรกร ผลกระทบรองลงมา คือ ทำให้เกิดผลกระทบต่อตลาด ผู้ประกอบการโรงสีข้าวเกษตรกรและผู้ส่งออก

สำหรับข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรเกี่ยวกับการกำหนดราคาประกัน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรกำหนดราคาประกันโดยอิงต้นทุนการผลิต

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่องโครงการประกันรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดแพร่ จากผลการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินการการประกันรายได้เกษตรกรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรยังไม่เข้าใจในหลักการการดำเนินการประกันรายได้เกษตรกรอย่างเพียงพอ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รวมทั้งมีการเอกสาร คู่มือเกี่ยวกับโครงการประกันรายได้เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันรายได้เกษตรกรเพิ่มมากขึ้น

2. จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวบางรายมีรายชื้อตกหล่นทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรได้ ดังนั้น ธ.ก.ส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาช่วยเหลือเกษตรกรเป็นกรณีพิเศษ หากความผิดพลาดเกิดจากการดำเนินงานของ ธ.ก.ส.

3. จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรบางรายไม่มีเอกสารรับรองการเพาะปลูก ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการผ่อนผันหลักเกณฑ์ให้กับเกษตรกรในกลุ่มนี้ เช่น ให้มีบุคคลหรือหน่วยงานในท้องถิ่นคำประกันการเพาะปลูกเพื่อรับรองว่ามีพื้นที่การเพาะปลูกข้าวจริง

4. จากการศึกษพบว่าเกษตรกรยังไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินโครงการประกันรายได้เกษตรกร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเปิดให้มีช่องทางสำหรับให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม

5.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในการศึกษาด้านเวลา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาอาจไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลทำให้ผลการศึกษาที่ได้รับไม่ครบถ้วนและนำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่ครอบคลุมในแต่ละด้าน ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการเพิ่มเติมในเชิงลึกในเรื่องต้นทุนการผลิตข้าวและประสิทธิภาพของนโยบายและมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ ของภาครัฐ เพื่อหาความคุ้มค่าในการดำเนินการของรัฐบาล ตลอดจนการศึกษาแนวทางการพัฒนาทางด้านประสิทธิภาพการผลิตข้าว ด้านตลาดส่งออกข้าวและแนวทางการแก้ไขปัญหาาราคาข้าวอย่างยั่งยืน